

Цивільний захист

(назва факультету/підрозділу)

Управління та організація діяльності у сфері цивільного захисту

(назва кафедри)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи теорії управління»

(назва навчальної дисципліни)

циклу загальної (обов'язкової) підготовки

(обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)

за освітньою освітньо-професійною програмою "Охорона праці "

(назва освітньої програми)

підготовки бакалавр

(найменування освітнього ступеня)

у галузі знань 26 "Цивільна безпека"

(код та найменування галузі знань)

за спеціальністю 263 "Цивільна безпека"

(код та найменування спеціальності)

Рекомендовано кафедрою

Управління та організація діяльності у сфері

цивільного захисту

(назва кафедри)

на 2022-2023 навчальний рік.

Протокол від «22» 08 2022 року № 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни

«Основи теорії управління»

(назва навчальної дисципліни)

2022 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Основи теорії управління» необхідні для прийняття здобувачами оптимальних управлінських рішень в їх подальшій професійній діяльності. Знання основних категорій науки управління, різних підходів, що набуті в практиці управління натеper, дають змогу скористатися ними та більш свідомо приймати рішення в вирішенні завдань цивільного захисту в конкретній ситуації. Застосовують для практичної діяльності керівників усіх рівнів управління у виконанні завдань органами та підрозділами системи цивільного захисту.

Даний курс передбачає теоретичне і практичне оволодіння принципами, методами, функціями, в цілому, технологією управління на кожному етапі прийняття рішень та етапах життєвого циклу організацій (органів та підрозділів системи цивільного захисту).

Матеріал курсу ґрунтується на поєднанні наукових знань, набутті умінь та навичок, а також, врахуванні рис особистості керівників в процесі управління. Тому у викладанні курсу практичні заняття – це своєрідний практикум з прийняття управлінських рішень в запропонованих ситуаціях.

Інформація про науково-педагогічного(них) працівника(ів)

Загальна інформація	Ляшевська Олена Іванівна, старший викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту факультету цивільного захисту, кандидат наук з державного управління, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Баварська, 7, кабінет начальника кафедри.
E-mail	Liashevaska@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси*	моделювання оптимальних управлінських рішень, аналіз операційних систем, влада:керівництво та лідерство державне управління, цивільний захист.
Професійні здібності*	Професійні знання, інноваційний підхід до розвитку професійних знань та навичок, постійне самовдосконалення, опрацювання актуальних проблем захисту людей праці, значний досвід викладацької діяльності.

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 16.00 до 17.00 в кабінеті № 901. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем

Мета вивчення дисципліни: формування у майбутніх фахівців з базовою вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань та умінь з питань організації та управління підрозділами або окремими підлеглими виконавцями, спрямованого на виконання покладених на них завдань, уміння

вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
- Пояснювати концептуальні основи моніторингу об'єктів захисту та знати автоматичні системи, прилади та пристрої, призначені для спостереження та контролювання стану об'єкта моніторингу, вимірювання його параметрів та збереження інформації щодо його стану.	ПРН18
- Пояснювати вимоги щодо убезпечення та захисту суб'єктів господарювання, положення та вимоги щодо безпечності, ідентифікації, паспортизації та ведення реєстрів об'єктів підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктів.	ПРН22
- Застосовувати заходи цивільного захисту: з інформування та оповіщення населення; стосовно укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту; щодо евакуації населення із зони надзвичайної ситуації та життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення.	ПРН23
Дисциплінарні результати навчання	аббревіатура
-	
-	

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
- Навички міжособистісної взаємодії; - Здатність до використання основних методів та засобів управління, зв'язку та оповіщення під час загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.	ЗК07
- Здатність до використання основних методів та засобів управління, зв'язку та оповіщення під час загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.	ПК24
Очікувані компетентності з дисципліни	аббревіатура

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1.

Тема 1.1. Сутність та зміст управління органами та підрозділами цивільного захисту.

Тема 1.2. Цілі та завдання управління органами і підрозділами цивільного захисту.

Тема 1.3., 1.4. Функції управління.

Тема 1.5. Принципи управління органами та підрозділами цивільного захисту.

МОДУЛЬ 2.

Тема 2.1.Методи управління органами та підрозділами цивільного захисту.

Тема 2.2..2.3.Організаційно-функціональна побудова органів і підрозділів цивільного захисту..

Тема 2.4. Поняття управлінської інформації, її класифікація.

Тема 2.5 Процес управління в органах і підрозділах цивільного захисту.

МОДУЛЬ 3.

Тема 3.1. Планування діяльності органів та підрозділів цивільного захисту.

Тема 3.2,3.3. Прогнозування у сфері цивільного захисту.

Тема 3.4. Основи моделювання у сфері цивільного захисту.

Тема 3.5. Управлінські технології у сфері цивільного захисту.

Тема. 3.6,3.7. Управлінські рішення та їх класифікація.

МОДУЛЬ 4

Тема.4.1. Оптимізація управлінських рішень.

Тема 4.2. Наукова організація праці. Еволюція наукової організації праці.

Тема 4.3.Наукова організація управлінської праці.

Тема 4.4. Стилi керівництва

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Форма здобуття освіти (очна (денна) або заочна (дистанційна))					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
6 - й семестр						
Модуль 1						
Тема 1.1 Сутність та зміст управління органами та підрозділами цивільного захисту.	12	2	4		6	
Тема 1.2	12	2	4		6	

Цілі та завдання управління органами і підрозділами цивільного захисту.						
Тема 1.3,1.4. Функції управління.	12	4	4		4	
Тема 1.5 Принципи управління органами та підрозділами цивільного захисту.	10	2	2		6	
Разом за модулем 1	46	10	14		22	
Модуль 2						
Тема 2.1 Методи управління органами та підрозділами цивільного захисту.	10	2	2		6	
Тема 2.2.2.3 Організаційно-функціональна побудова органів і підрозділів цивільного захисту	14	4	4		6	

Тема 2.4 Поняття управлінсь кої інформації, її класифік ація.	10	2	2		6	
Тема 2.5 Процес управлінн я в органах і підрозділа х цивільного захисту	10	2	2		6	
Разом за модулем 2	44	10	10		24	
Разом за 6 семестр	90	20	24		46	
7-й семестр						
Модуль 3						
Тема 3.1 Плануванн я діяльності органів та підрозділів цивільного захисту	10	2	4		4	
Тема 3.2,3.3 Прогнозува ння у сфері цивільного захисту.	14	4	4		6	
Тема 3.4. Основи моделюва ння усфері цивільног о захисту.	10	2	2		6	

Тема 3.5 Управлінські технології у сфері цивільного захисту.	10	2	2		6	
Тема. 3.6, 3.7. Управлінські рішення та їх класифікація	12	4	2		6	
Разом за модулем 3	56	14	14		28	
Модуль 4						
Тема 4.1 Оптимізація управлінських рішень.	10	2	2		6	
Тема 4.2 Наукова організація праці. Еволюція наукової організації праці.	10	2	2		6	
Тема 4.3 Наукова організація управлінської праці	6	2	2		2	
Тема 4.4 Стилі керівництва	8	2	2		4	
Разом за модулем 4	38	8	8		22	
Разом за 7-й семестр	90	22	22		46	
Разом за дисципліною	180	42	46		92	

Теми семінарських занять (у разі потреби)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	-	
...	-	
	Разом	

Теми практичних занять (у разі потреби)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	-	
...	-	
	Разом	

Теми лабораторних занять (у разі потреби)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	-	
...	-	
	Разом	

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань (за наявності)

Пояснення: до індивідуальних завдань відноситься: написання рефератів, есе, виконання розрахункових, розрахунково-графічних або графічних робіт, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, аналіз практичних, проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференції, участь в олімпіадах тощо. Особливим видом індивідуальних завдань є виконання курсових робіт (проектів), яке здійснюється відповідно до робочого навчального плану та існуючих вимог щодо їх змісту.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, диференційований залік, реферати.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі фронтальне та індивідуальне опитування, проведення термінологічних диктантів, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, контрольних робіт.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену та диференційованого заліку.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою 6-й семестр

Вид навчальної роботи	Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
I. Поточний контроль			
Модуль № 1	Лекції	6	0
	Практичні заняття*	6	4
	Модульна контрольна робота*	1	15
Разом за модуль № 1			39
Модуль № 2	Лекції	6	0
	Практичні заняття*	6	6
	Модульна контрольна робота*	1	15
Разом за модуль № 2			51
Разом за поточний контроль			90
II. Індивідуальна самостійна робота			10
III. Диференційований залік			-
Разом за всі види навчальної роботи			100

* – обов'язкові види навчального контролю.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;
- підсумкового контролю успішності.

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою 7-й семестр

Вид навчальної роботи	Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
I. Поточний контроль			
Модуль № 3	Лекції	6	0
	Практичні заняття*	6	4
	Модульна контрольна робота*	1	10
Разом за модуль № 3			34
Модуль № 4	Лекції	6	0
	Практичні заняття*	6	4
	Модульна контрольна робота*	1	10
Разом за модуль № 4			30
Разом за поточний контроль			64
II. Індивідуальна самостійна робота			10
III. Екзамен			26
Разом за всі види навчальної роботи			100

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті: Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 6 балів):

6-4 балів – обидва питання розкриті в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. Граматично і стилістично без помилок оформлений звіт;

3 бали – обидва питання розкриті, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

2 бали – розкрито одне питання в повному обсязі, а друге питання розкрито частково, у звіті допущені значні граматичні чи стилістичні помилки.

1 бали – обидва питання розкриті частково, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього практичного заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з двох завдань: 2 питань з теоретичного матеріалу та 2 задач. Відповідь на теоретичні питання - розуміння сутності та чітке викладення. Розв'язання задач повинно містити: обґрунтування підходів, вибору шляхів для змістовних висновків при вирішенні задач з обґрунтуванням алгоритму рішення.

Модульний контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульних контрольних робіт :

Модуль 1

15-10 балів – вірні та змістовні відповіді на обидва завдання з дотриманням всіх вимог до виконання;

9-6 балів – вірні відповіді, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

3-5 балів – на перше завдання є змістова відповідь, друге завдання виконано формально;

1-3 бали – виконано перше завдання;

0 балів – відповідь відсутня.

Модуль 2

15-10 балів – вірні та змістовні відповіді на обидва завдання з дотриманням всіх вимог до виконання;

9-8 балів – вірні відповіді, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

5-7 балів – на перше завдання є змістова відповідь, друге завдання виконано формально;

1-4 бали – виконано перше завдання;

0 балів – відповідь відсутня.

Модуль 3

10-8 балів – вірні та змістовні відповіді на обидва завдання з дотриманням всіх вимог до виконання;

7-6 балів – вірні відповіді, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

5- балів – на перше завдання є змістова відповідь ,друге завдання виконано формально;

1-4 бали – виконано перше завдання;

0 балів – відповідь відсутня.

Модуль 4

10-8 балів – вірні та змістовні відповіді на обидва завдання з дотриманням всіх вимог до виконання;

7-6 балів – вірні відповіді, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

5- балів – на перше завдання є змістова відповідь, друге завдання виконано формально;

1-4 бали – виконано перше завдання;

0 балів – відповідь відсутня.

Індивідуальні завдання.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

10-8 балів - здобувач освіти використав актуальний матеріал з обраної теми реферату, систематизував його, обґрунтував, виклав матеріал у науковій та

доступній формі головні змістовні положення.

7-5 балів - здобувач використав достатню кількість літературних джерел, але не систематизував інформацію, або зробив це формально, без обґрунтування.

Менше 5 балів – надано тільки відповіді на теоретичні питання.

Підсумковий контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені : *(оцінюється від 0 до 26 балів):*

26-21 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання;

20-15 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

14-9 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.;

8-3 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкриті зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

2-1 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену :

1. Розкрити поняття “управління”.
2. Розповісти про управління в технічних, біологічних та соціальних системах.
3. Еволюція управління.
4. Закони науки управління.
5. Основні категорії управління.
6. Розкрити поняття “суб'єкт” та “об'єкт” управління.
7. Розкрити поняття елементарної системи управління.
8. Розкрити поняття цілі управління.
9. Місія – як головна ціль організації. Місія органів цивільного захисту.
10. Розкрити поняття стратегічних цілей ДСНС.
11. Розкрити поняття задач, що стоять перед підрозділами та працівниками ДСНС.
12. Класифікація цілей управління.
13. “Цілі індивіду” серед цілей організації.
14. Метод побудови “дерева цілей”.
15. Вимоги, які пред'являються до цілей.
16. Розкрити поняття функцій управління.
17. Поняття прогнозування як функції управління в системі ДСНС.
18. Основні напрямки прогнозування протипожежного захисту.
19. “Планування” як функція управління.
20. “Організація” як функція управління.
21. Розкрити поняття “організація”.
22. “Мотивація” як функція управління, її складові.
23. Розкрити поняття теорії потреб за А. Маслоу.
24. “Контроль” як функція управління, її важливість.

25. Система та етапи контролю.
26. Організаційно-функціональна побудова системи ДСНС України.
27. Лінійна структура управління, її переваги та недоліки.
28. Функціональна структура управління, її переваги та недоліки.
29. Лінійно-функціональна структура управління, її переваги та недоліки.
30. Розкрити поняття принципів управління, їх види.
31. Розкрити поняття методів управління, їх види.
32. Розкрити зміст організаційно-розпорядчих методів управління.
33. Розповісти про організаційні методи управління. Порядок їх застосування.
34. Розповісти про методи розпорядчого впливу. Порядок їх застосування.
35. Розповісти про методи дисциплінарного впливу.
36. Розкрити зміст соціально-психологічних методів управління.
37. Розповісти про соціальні методи управління.
38. Розповісти про психологічні методи управління.
39. Розкрити зміст економічних методів управління.
40. Поняття аналітичної роботи.
41. Сутність та поняття аналізу.
42. Розкрити поняття метода групувань.
43. Задачі аналізу в системі ДСНС
44. Поняття, задачі та основні напрямки наукової організації праці в системі ДСНС .
45. Удосконалення форм по розділу та кооперації праці. Напрямки удосконалення умов праці.
46. Поняття роботи з кадрами в ДСНС, чим відрізняється від кадрової роботи.
47. Основні принципи роботи з кадрами в ДСНС.
48. Поняття та класифікація кадрів в органах ДСНС.
49. Вимоги до кадрів.
50. Основні напрямки кадрової роботи в ДСНС.
51. Розкрити напрямки вдосконалення роботи з кадрами в ДСНС.
- 52.. Дайте визначення управлінського рішення як процесу і як фіксованого акта.
53. Що вам відомо про різноманіття і класифікацію управлінських рішень?
54. Назвіть, які причини виникнення бінарних рішень?
55. Розкажіть хто може бути зацікавлений у доданні рішенню бінарного виду?
56. Опишіть алгоритм стандартного процесу прийняття рішень.
57. Що таке модель організації?
58. Приведіть приклади моделей організації.
59. Укажіть, які типи управління організацією зустрічаються?
60. Як використовуються сучасні технології при розробці управлінського рішення?
61. Назвіть базові елементи моделей процесу прийняття управлінського рішення.
62. Які види моделей управлінського процесу ви знаєте?
63. Яку роль мають сполучні процеси управління?
64. Чому є важливим системний підхід при керуванні сучасним підприємством?
65. Укажіть, які нові можливості відкриває ситуаційний підхід?
66. Який з підходів, що розвиваються в науці управління, виявився, на вашу думку, найбільш продуктивним?
67. Розкажіть, коли вперше ухвалення рішення стало розглядатися як самостійний управлінський акт?
68. Які науки, пов'язані з управлінською діяльністю, виникли під час і після

- другої світової війни?
69. Що є невід'ємною складовою частиною всіх наук, пов'язаних з управлінською діяльністю?
  70. Розкажіть про роль управлінського рішення в управлінні організацією?
  71. Наведіть у приклади вирішальних правил. Як вони використовуються у процесі ухвалення управлінського рішення?
  72. Історія і природа лідерства. Типи відносин лідерства.
  73. Розкрити поняття „лідер” і „керівник”. В чому різниця між ними?
  74. Вплив і влада, баланс влади.
  75. Влада, заснована на примусі, вплив через страх.
  76. Влада, заснована на винагороді, вплив через задоволення потреб.
  77. Законна влада, вплив через традиції. Експертна влада, вплив через віру.
  78. Еталонна влада, вплив за допомогою харизми. Вплив через переконання.
  79. Вплив через участь. Способи зміцнення влади.
  80. Риси керівників ХХІ ст.
  81. Інформування та оповіщення населення; стосовно укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту; щодо евакуації населення із зони надзвичайної ситуації та життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Освітньо-професійна програма «Охорона праці» підготовки бакалавра за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» галузі знань 26 «Цивільна безпека»
2. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI // Голос України. – 2012.– листопад (№ 220 (5470)). – С. 4 – 20. (бібліотека НУЦЗУ)
3. Альбоцій О.В., Кулешов М.М., Калашніков О.О., Рашкевич С.А., Труш О.О. Основи управління в органах і підрозділах МНС України. Навчальний посібник. / За ред. канд. психол. наук, доцента В.П. Садкового. – Харків: УЦЗУ, 2007. – 311 с.
4. Бандурка О.М., Соболев В.О. Теорія та методи роботи з персоналом в ОВС. – Х.: Університет внутрішніх справ, 2000.
5. Виноградський М.Д., С.В.Беляєва, А.М.Виноградська, О.М.Шканова. Управління персоналом: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.
6. Ляшевська О.І., Янішен А.С., Зозуля В.О. «Оптимізація управління у сфері цивільного захисту». Запобігання надзвичайним ситуаціям і їх ліквідація. Матеріали науково-практичного семінару. Харків: Національний університет цивільного захисту України, 2019. 348 с.

7. Михайлова Л.І. Управління персоналом. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 248 с.
8. Новіков Б.В., Сініок Г.Ф., Круш П.В. Основи адміністративного менеджменту: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 560 с.
9. Основи управління : курс лекцій / Т.А. Гончарова, О.І. Ляшевська, О.М. Соболев, В.В. Тютюник . – Х : НУЦЗУ, 2019 . – 183 с.
10. Основи управління: методичні рекомендації з організації самостійної роботи. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні за спеціальністю 263 „Цивільна безпека” / , О.І. Ляшевська, О.М. Соболев . – Х : НУЦЗУ, 2019 . – 26 с.

15. Інформаційні ресурси

<http://univer.nuczu.edu.ua/>

Розробник:
старший викладач кафедри
управління організації
діяльності
у сфері цивільного захисту
к.н. з держ.упр., доцент

Олена ЛЯШЕВСЬКА